

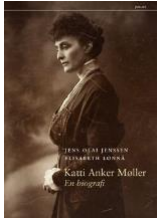
Katti Anker Møller. En biografi

Av Mari Holmboe Ruge

Jens Olai Jenssen og Elisabeth Lønnå:

Katti Anker Møller. En biografi.

Pax forlag 2021.



Katti Anker Møller (1868-1945) er et av de store trærne i norsk kvinne- og sosialhistorie. Mange av hennes kampsaker for 100 år siden preger fortsatt offentlig debatt, men historien om hennes liv og utrettelige innsats er lite kjent i dag. Nå har Elisabeth Lønnå, historiker og IKFF-medlem, rettet på dette. Katti Anker Møllers navn er uløselig knyttet til den lange kampen for kvinners rett til å bestemme over egen kropp – selvbestemt abort. Mindre kjent er hennes innsats for at barn av ugifte foreldre skulle få rett til å arve sin far og å bruke hans slektsnavn. Den loven har fått navn etter hennes svoger, Johan Castberg. Den praktiske sosialpolitikeren som hun også var, sto dessuten bak banebrytende kampanjer for fødende kvinner og mødre hjem, og - til stor motstand også fra mange progressive kvinner - starten på mødrehygienekontorene, med veiledning i prevensjon til alle kvinner, ugifte som gifte.

Elisabeth Lønnå rammer sin biografi om Katti Anker Møller inn i hennes innsats på alle disse områdene. Fra nygift tjueårig herregårdsfrue med oppvekst i et intellektuelt høyskolemiljø, til den store hyllingsfesten ved 70-årsdagen, der 14 norske store kvinneorganisasjoner sto sammen.

Katti Ankers ungdomstid var i den perioden da høyere utdanning ble åpnet for kvinner. Hun ville gjerne studere, men som eldste datter måtte Katti nøye seg med et «guvernantekurs» for å undervise sine yngre søsken. Da hun giftet seg, fikk hun ansvar for en stor herregård og kom nær innpå nesten 150 mennesker som var avhengige av gårdsdriften som ansatte eller husmenn. Da la hun studieplanene vekk og tok ansvar for å løse praktiske problemer, særlig de som kvinnene møtte. Unge tjenestejenter som ble gravide hadde få steder der de kunne søke hjelp. Katti hadde også sett sin egen mor, fra et privilegert samfunnslag, gradvis miste sin helse etter ti barnefødsler før hun døde 48 år gammel.

Katti Anker Møller var i nær familie med pionerer i norsk fredsbevegelse som Dikka Møller og Marie Lous Mohr, men engasjerte seg ikke selv i fredsarbeid. Hun konsentrerte sitt internasjonale arbeid om mødre helse og arbeid for prevensjon. Arbeiderpartiets kvinneorganisasjoner ble hennes arena i Norge, trass i overklasseforankringen. Det var lite samarbeid på tvers av klassegrensene mellom de store kvinneorganisasjonene i mellomkrigstiden. Men til 70-årsfesten for henne var både IKFF og Arbeiderpartiets kvinnesekretariat blant innbyderne, og takket Katti Anker Møller for innsatsen.

Elisabeth Lønnå kaller Katti Anker Møller «sin generasjons absolutt viktigste representant når det gjaldt initiativ og lobbyvirksomhet» (for kvinners rettigheter). Hun var medlem av det

første styret for Norske Kvinners Nasjonalråd, men var ikke noe organisasjonsmenneske. Hun foretrakk å starte kampanjer, der hennes sosiale posisjon, gode økonomi og store bekjentskapskrets nok var til god hjelp, hun skrev avisinnlegg og holdt foredrag rundt i hele landet.

Denne biografien er skrevet av to forfattere som har samarbeidet tett. Jens Olai Jenssen har tatt for seg Katti Ankers oppvekst på folkehøyskolen Sagatun på Hamar og særlig om den åndskampen som foregikk der mellom radikale og konservative krefter. Elisabeth Lønnå skriver om Kattis voksne liv som herregårdsfrue og politisk pådriver. Begge deler er høyst lesverdige, også fordi debatten om abort, kvinnehelse og åndsfrihet fremdeles går med full kraft.

En god julegave til (minst) to generasjoner av IKFF-medlemmer!